

АФЕРАТА С ПАИСИЕВАТА ИСТОРИЯ

На 17 септември 1996 г. софийските вестници излизат с една „топ“-новина, която поместват на първа страница. Заглавията са различни, но смисълът е един и същ – на пресконференция, състояла се предишния ден в Националния исторически музей в София, директорът на музея Божидар Димитров е съобщил на журналистите, че предишния петък, 13 септември, непознат мъж донесъл и предал в музея завит във вестник пакет, съдържащ ръкописа на Паисиевата история. На присъстващите е показана разтворена подвързаната книга, съдържаща ръкописа, и някои от вестниците поместват снимка на тази книга. Директорът на музея твърди, че не са му известни повече подробности за ръкописа – можал е да идентифицира само текста, без да знае какъв е този ръкопис, по негово предположение чернови ръкопис на историята.

Понеже по това време интернет още не работеше пълноценно в България, това съобщение получих от приятели по телефона в Берлин, където се намирах по туй време, а два дни по-късно имах и оригинала на статията във вестник „Новинар“, с чиято авторка, Жанина Драгостинова, се познавах добре и която ми съобщи по телефона още подробности за пресконференцията – макар и тези подробности да поставяха повече въпроси, отколкото да отговаряха на главния: „Кой е този неизвестен препис на Паисиевата история?“

Тук ще цитирам буквално текста от статията на Ж. Драгостинова, който малко се различава от съобщенията в другите вестници, всички почиващи на сведенията, дадени от директора на музея по време на пресконференцията:

ОТКРИТ РЪКОПИСЪТ НА ПАИСИЕВАТА ИСТОРИЯ

Анонимен оставил в НИМ реликвата, увита във вестник
Жанина Драгостинова

Неизвестен мъж на около 50 години оставил оригиналния ръкопис на Паисиевата История славяноболгарская в петък вечер в Националния исторически музей. Човекът отказал да се представи и дал увита във вестник книга на секретарката на шефа на музея Божидар Димитров.

По-късно анонимен мъжки глас заявил по телефона, че е дарителят и казал, че дава ръкописа в НИМ, за да е на сигурно място.

Досега Паисиевата история бе позната само от преписи, най-известният от които е на Софроний Врачански. Оригиналът се смяташе за изчезнал.

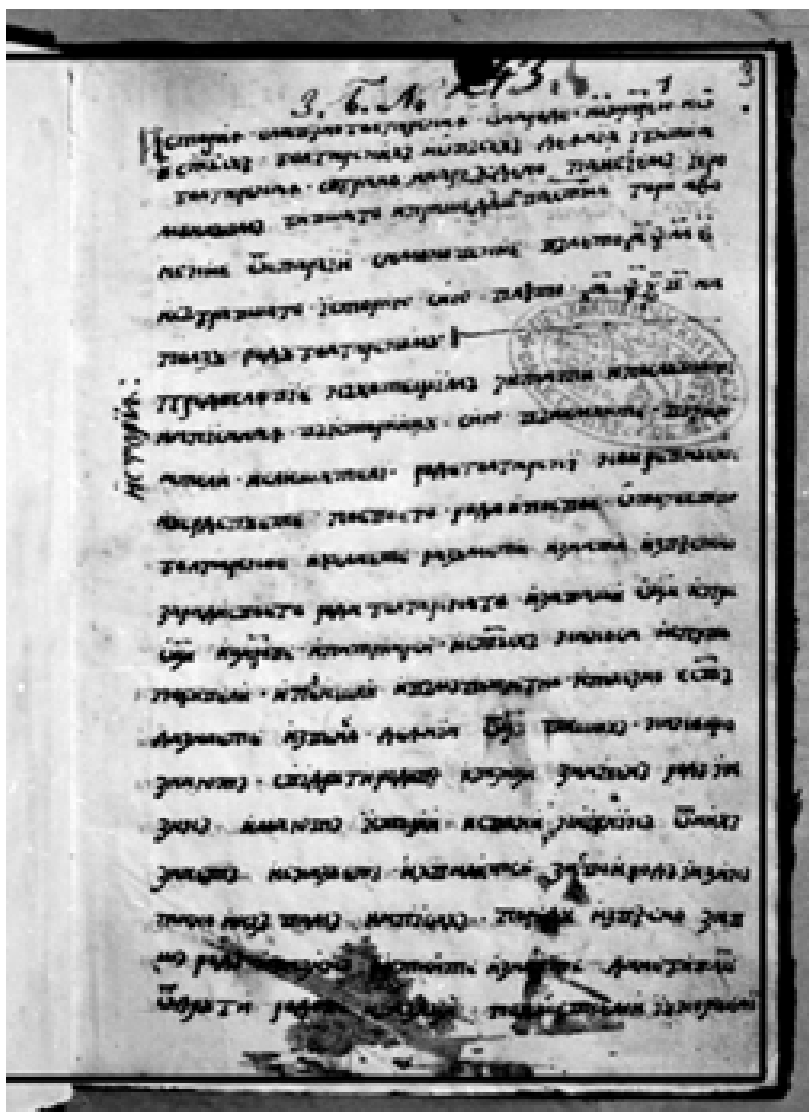
Паисий е писал историята си в Хилендарския манастир на Атон. За почерка на отца свидетелствуват единствено разписки, оставени по манастирите, през които Паисий минавал като таксидиот (събирател на такси). При всичките си обиколки монахът е носил със себе си свитъка с първата писана история на България, твърдят изследователите. След смъртта на Паисий в Самоков дирите на оригинала се губят.

Цялата история е от 82 страници, но в оригинала са само 61, липсва краят. В текста има множество поправки и задрасквания. Сега ръкописът ще бъде сложен в газова камера за обеззаразяване.

Никой от дарителите, с изключение на Боян Радев и бай Желязко Императора, който през 1943 г. е бил съден за иманярство, не желае да се представи, каза директорът на НИМ. Дарителите се страхуват от борчетата, които по едно такова съобщение могат да надушат пари или други ценности, обясни г-н Димитров. Той е сигурен, че находката ще предизвика спорове сред историците относно авторството.

* * *

До моето първо пътуване в Света гора и манастира Зограф през 1978 г. не бях се занимавал с подробности относно дейността на Паисий Хилендарски и по-специално с неговата „История славяноболгарская“. По време на това пътуване имах възможност не само да видя килията в Хилендарския манастир, намираща се в изграденото със средства на неговия брат чорбаджи Вълчо крило от манастирския комплекс, където той написва своята история, но и да държа в ръцете си оригинала на неговия ръкопис в библиотеката на Зографския манастир. Можех да изследвам и да заснема неколкократно стенописите в параклиса „Св. Иван Рил-

Първата страница на ръкописа в Зографския манастир

Черно-бяла репродукция от моя негатив, заснет през юли 1981 г.
С черна линия е означена изрезката от моя цветен диапозитив,
използван за репродукцията в История на България, т. 5, с. 142

ски“ под камбанарията на манастира и дори да установя окончателно автора на тези и на още ред други стенописи, пръснати на разни места из Балканския полуостров, чак до далечното Преспанско езеро. Някои малко известни обстоятелства от живота на първия български историк от Новото време ми позволиха да изясня отношението му спрямо един друг негов съвременник, получил несравнено по-голяма известност в същата епоха – гръцкия хуманист от български произход, живял и работил по същото време на по-малко от 10 км разстояние от килията на отец Паисий, Евгений Вулгарис, или Евгений Булгарский, както подписва своите трудове в Русия в качеството си на главен съветник на Екатерина Велика. И който е погребан в Санкт-Петербург, в гробището, където преди и след него са погребвани само членовете на царското семейство – докато на българския народ не е известно мястото, където са погребани тленните останки на неговия пръв будител. Също както не е известно къде и кога е загубен оригиналът на книгата му, носен от него при пътуванията му по неговата родина – защото ръкописът в Зографския манастир в действителност е само черновата, работният екземпляр от книгата. За близо четвърт хилядолетие изследвания на българската наука не се удава да установи редица важни подробности от живота му, близо два века са нужни да се открие родното му място. И тази българска наука намира само един-единствен препис от оригинала – преписа на Софроний Врачански.

А сега, в 1996 г., изведнъж се появява нов, според думите на директора на първия по йерархия и значение български музей, *неизвестен препис*. Наистина, през последните две десетилетия съм свикнал да чета и слушам всевъзможни твърдения на този мним историк по всички важни и маловажни въпроси на българската история, тиражирани безмерно от българските медии – но този път сведенията, които той предоставя на медиите, едва ли не надминават всички лъжи, изричани досега от него. Това беше и първата ми мисъл, последвала съобщението за „откриването на нов и неизвестен препис на „История славяноболгарская“. Защото аз съм държал и дори снимал с черно-бял и цветен филм пър-

вата страница на книгата в Зографския манастир и на нея всеки може да види елипсовидния печат на манастира. А в кабинета на този псевдоучен не е възможно да липсва петият том от многотомната „История на България“, издаден от издателството на БАН в 1985 г., където на страница 142 е поместена *моята* цветна снимка от тази първа страница – макар и не под моето име като автор, а под името на фотографа в Художествена академия Михаил Енев.

При направената от мен справка в издателството ми беше съобщено, че хонорарът за тази снимка, а и за останалите мои снимки от Зографския и Хилендарския манастир, е изплатен на Христо Маринчев, зам.-началник на Комитета по въпросите на БПЦ към МВнР. Същият инсценира задържането на моите филми, заснети в Света гора през юли 1981 г., обсеби ги и след това ги публикува със съдействието на проф. Любен Прашков и споменатия по-горе Михаил Енев, който пък въз основа на обсебените мои снимки получи професорска титла в Художествената академия. А както ще се установи 16 години по-късно, при публикуването на досиетата на служители и информатори на ДС, през 1985 г. за своите „патриотични“ действия полковник Маринчев, зам.-началник на 14 отдел на ПГУ–ДС, е повишен в генерал и в началник на отдела.

В този смисъл за мене въпросът не беше „кой е този неизвестен препис на Паисиевата история“, а с каква цел се прави тази поредна манипулация на българската общественост. Макар и публикуваната във в. „Новинар“ снимка на разтворената книга да не може да послужи за атрибуцията ѝ от неспециалиста, аз веднага разпознах в нея книгата, която съм държал в ръце и заснемал неколккратно. И тук възниква още един въпрос: „Защо трябва при такива очевидни и дори очебийни факти да се извършва скъпо платена експертиза от „специалисти“, когато въз основа на трудно подправимия печат всеки грамотен музеен работник може да установи идентичността на книгата?“ А както скоро ще стане ясно за всички, целият театър с предаването на завитата във вестник книга и с пресконференцията е

некадърно инсцениран от бездарния драматург, постановчик на още много други подобни спектакли – директора на НИМ.

Няколко дни по-късно заминавам за София, за да мога да следя отблизо по-нататъшното протичане на спектакъла. И съм дълбоко потресен от начина, по който се провежда поредната манипулация на българската общественост. Повече от една седмица е нужна, за да бъде установено, че „донесената завита във вестник книга“ в действителност е съхраняваният в Зографския манастир ръкопис – макар и да продължава да се спори за тайнствената му поява в България, а ще се спори още 16 години, ако и на определени среди да е добре известно по какъв начин той изчезва от манастира, за да се появи в НИМ. Като се използва пълната неосведоменост на тази общественост по отношение на българския манастир Зограф, резултат от полувековните действия на комунизирания българска църква и нейните ръководители от „службите“, внушава ѝ се, че това светилище на българската култура, запазило и отстоявало своята автономност в течение на повече от едно хилядолетие, е гръцка собственост и че неговите културни съкровища били застрашени от гърците. Във вестник „168 часа“ от 6 октомври 1996 г. се появява статия с подзаглавие, цитиращо изказване на директора на НИМ: *„Ръкописът е собственост на Гърция, ако тя го изиска, ще го върнем, но това би било акт на зла воля спрямо България.“*¹ Изнасянето на книгата от нейното хранилище в българския манастир се стилизира като акт на патриотизъм – а кои са „патриотите“ няма да се съобщи на нашата общественост и в следващите 16 години. Също както няма да се съобщи в какво се изразява тази „патриотична“ дейност, следствие на която е последователно провежданата от органите на власт-

¹ Целият цитат гласи: *„Паисиевата история от гледна точка и на българското, и на гръцкото, и на международното право е собственост на гръцката държава. Международната конвенция, която сме подписали през 1971 г., също налага връщането на реликвата на Гърция, стига да го изиска. Тя предвижда това да стане по дипломатически път.“* Това твърдение не отговаря на истината. Автономният статут на светогорските манастири, включително на Зографския, е определен от международна конвенция, потвърдила през 1918 г. статуквото, съществуващо още от XII век – седем века преди основаването на гръцката държава.

та и църквата в България политика на отчуждаване на нашия народ от най-ценните паметници на неговата хилядогодишна култура. За да се стигне до положението повече от 99,9% от българите да не знаят нищо за своите манастири в Света гора, освен че в единия от тях, Хилендарския, Отец Паисий написал своята история – и минал през другия, Зографския, където се пазел ръкописа му, преди да бъде „спасен от български патриоти“.

Подкрепяна от псевдонаучните доводи на „учения“ директор на НИМ и подхранвана от всички масови медии в България, се развихря дискусия, надминаваща по размери всички научни и ненаучни дискусии, водени дотогава сред българската общественост. Преди това се съобщават резултатите от експертизата върху ръкописа, извършена от директорката на Народната библиотека проф. Боряна Христова, която с научни анализи и методи „открива“, че той представлява непълната чернова на Паисий Хилендарски на несъхранения белови текст – без да подозира, че 80 години преди нея проф. Йордан Иванов е установил и този факт в публикуваното си изследване на ръкописа. Въз основа на своите представи за собствеността на ръкописа Б. Димитров е готов да предложи на гръцките власти в замяна един гръцки ръкопис от сбирката на „неговия“ музей. Установява се, че липсата на Паисиевата история от хранилището му в Зографския манастир е била забелязана още през 1992 г. от тогавашния управител на Ефория „Зограф“ Петър Митанов, който още тогава твърди, че реликвата се „съхранява“ в сейфа на генерал Бригадир Аспарухов от „специалните служби“. Но никой не казва от кого и по чие нареждане е извършено „спасяването“ на реликвата.

Всичко това ме провокира с посредничеството на мой близък да дам интервю пред представителка на вестник „168 часа“, който води патриотичната кампания сред българската общественост². Макар моето двучасово интервю да е компресирано и филтрирано до по-малко от страница и половина, най-важните сведения, които за първи път се изнасят пред българската общественост във връзка с аферата, не са съвсем съкратени. А тези сведения определят вече не като предположение, че зад

² Статия на Румяна Георгиева от 7–13 октомври 1996 г.

мистериозното изчезване на реликвата от Зографския манастир и появяването ѝ в НИМ стои не друг, а подведомственият на ДС Комитет по въпросите на БПЦ с неговия заместник-председател, полковника от ДС Христо Маринчев. В силно филтриран вид в отпечатаното интервю се предават и моите думи от разговора ми със зам.-председателя на Комитета за култура проф. П. Бербенлиев, при който на въпроса какво мисля за изготвянето на един препис-дубликат на Паисиевата история в Зографския манастир, отговарям: „Това е абсолютна глупост – имаме толкова ценности в Зографския манастир и само един идиот може да тръгне да спасява Паисиевата история.“

Аз не дочаквам излизането на вестника с моето интервю и на 7 октомври сутринта се завръщам със самолет в Берлин. Продължението на спектакъла се разиграва вече предимно по телевизията и генерал Бригадир Аспарухов е принуден още в първото предаване във връзка с аферата да признае, че изнасянето на Паисиевата история от манастира и пренасянето ѝ в България е извършено от „службите“ – без да назове имената на извършителите и да отговори на въпроса, който няма да получи отговор и до сега, януари 2013 г.: как е било възможно това да стане, без знанието и съдействието на монаси от Зографския манастир, чиито имена бях съобщил в моето интервю, а през двете десетилетия след изнасянето на реликвата ще се лансира името на нямания в случая никаква вина Петър Митанов, наследил в „смутните“ времена след 1989 г. управлението на Ефория „Зограф“, където замества изпълняващия дотогава тази длъжност полковник/генерал Христо Маринчев.

Независимо от това, че огромното мнозинство от българския народ оправдава и подкрепя „свещената кражба“ – както това „мероприятие“ ще бъде назовавано по туй време – органите на държавната власт решават да върнат реликвата на манастира. Не на гръцката държава, която само изпълнява задължението си да пази автономните манастири от разбойници, под каквато и форма да се явяват те. На тържествена церемония в Зографския ма-

настир на 12 януари 1998 г. президентът Петър Стоянов предава на игумена Амвросий ръкописа на Паисиевата история.

Това край на аферата с Паисиевата история ли е?

Тук няма да се занимаваме повече с други подробности по аферата, като твърдението на прословутия директор на НИМ за появата на още един – този път не чернови, а белови ръкопис. И че този ръкопис бил „дар Божи“ за компенсация на несправедливо върнатата на гръците чернова. Пред българската общественост обаче ще бъде премълчан фактът, че новопоявилият се ръкопис всъщност е изготвеното в реставрационните ателиета на НИМ копие, предназначено за заместване на оригинала. Тъй или иначе, дискусиата прекъсва и през следващото десетилетие и половина с аферата ще се занимават много малко автори, макар и със съществени приноси в полза на българските исторически паметници в Света гора, като например проф. Надежда Драгова със статията „В Зограф «История славянобългарска» си е у дома“³ и Светослав Пейчев – „Не може да има свещени кражби“⁴.

Едва след публикуването на владишките досиета в началото на 2012 г. в някои блогове в интернет⁵ и предимно във фейсбук отново ще се появят коментари по темата за изнасянето на ръкописа от Зографския манастир. Незабелязана от българската общественост обаче остава една много важна публикация в електронния вестник „Блиц“ от 16 октомври 2009 г. – интервюто на Добринка Корчева с полковника от ДС Димитър Гелков със заглавие „Христо Маринчев открадна «История славянобългарска», след което убиха него и сина му“⁶, прочетено преди мене само 69 пъти! Незабелязано от широките кръгове на българската общественост е и интервюто със съпругата на Маринчев, поместено в същия електронен вестник, съдържащо още подробности⁷.

³ Дневник, 6 декември 2004 г.

⁴ Пак там, 31 октомври 1997 г.

⁵ Вж. напр. в блога на Антон Луков: *Да откраднеш светиня от свято място! Грях ли е?* – от 22 януари 2012 г.

⁶ <http://www.blitz.bg/article/14342>

⁷ <http://www.blitz.bg/article/14371> от 24 ноември 2009 г., прочетено 91 пъти.

Сведенията на близкия приятел на Маринчев и на неговата съпруга с изложените в тях подробности трудно могат да бъдат опровергвани и съвпадат със сведенията, с които аз разполагам. Тъй като тези статии са достъпни в интернет, тук няма да цитирам подробностите, ако и те да предават в твърде внушителен вид края на един от главните епизоди във връзка с изнасянето и връщането на ръкописа. А фактът, че Маринчев е бил жив и доста активен цели 10 години след така наречената промяна от ноември 1989 г., изяснява много досега неясни въпроси във връзка с манипулациите и подмените в досиетата на ДС, а преди всичко с изчезването и дори „внезапното появяване“ на много важни материали от тези досиета, не на последно място на материалите в тях, отнасящи се до аферата с Паисиевата история и лицата, замесени в нея.

Внезапното появяване на „досега неизвестни“ материали за изнасянето на Паисиевата история от Зографския манастир в досиетата на ДС в началото на октомври 2012 г. идва почти синхронно с 250-годишния юбилей на Паисиевата история, отбелязан с много тържества в цяла България („от Тимок до Света гора“⁸) по същото време. С два имейла от 9 октомври журналистът Христо Христов, с когото се познавам от 2005 г., ме запозна с подготвяната от него публикация, предстояща да бъде стартирана на 11 с.м., и ми изпрати линк за особено впечатляващото начало на филма, с който трябваше да бъде открита публикацията. (Впоследствие установих, че въпросният филм по неизвестни на мен причини е свален от сайта на Христов и там е останал само текстови файл⁹.) С две последователни писма от 11 и 15 октомври, съдържащи съответните линкове, Хр. Христов ме уведоми и за реакциите в медиите на неговата публикация и поиска от мен сведения и материали от моя архив във връзка с

⁸ http://dariknews.bg/view_article.php?article_id=933000

⁹ <http://desebg.com/2011-01-06-11-51-03/912-2012-10-11-04-19-34> Публикацията продължава с още пет части – последната с препратки към другите части: <http://desebg.com/2011-01-06-11-51-03/990--qq-5->

аферата, като обеща да проведем и разговор по интернет. Аз изпратих на имейла му изчерпателни отговори на въпросите и голям брой копия от мои материали и фотоснимки, като от своя страна в осем имейла – от 19, 21 (два) и 28 октомври, 1 (два), 3 и 12 ноември 2012 г. – поставих въпроси, без да получа отговор нито на един от тях. Неколкократното ми настояване за разговор по интернет също остана без отговор.

Моите отговори на въпросите на Хр. Христов противоречат по много точки на неговата предварително представена теза и показват, че **изнасянето на ръкописа не е било подготвено нито преди, нито през 1984 г.** – а това личи и от публикуваните от него факсимилета. По такъв начин то не може да се свърже с дейността на КК и неговите председатели и подпредседатели преди 1985 г., а само с дейността на ДС. Също така се опитах да насоча вниманието му към обстоятелството, че от досиетата са извадени и липсват някои важни материали, в това число заповеди, издадени след 1984 г. от зам.-началника на 14 отдел на ПГУ–ДС Христо Маринчев, който, както вече беше споменато, от 1985 вече е началник на отдела. Между публикуваните факсимилета на документи, подписани от Маринчев, липсва факсимиле на документа от досието на митрополит Кирил, който се споменава в първата публикация на това досие от началото на 2012 г. и в който Маринчев е представен като генерал и началник на 14 отдел. Обърнах внимание на Хр. Христов и на това, че акцентите, които е поставил върху своите разследвания, не отговарят на действителното положение – а оттук следва и че цялата му публикация е подготвена, независимо дали със или без неговото знание – което е по-вероятно – от същите служби, които организираха изнасянето на Паисиевата история, както и манипулирането на БПЦ и нейното ръководство, но и отчуждаването на нашия народ от паметниците на неговата история. И че вместо да изясни някои от най-важните въпроси във връзка с изнасянето на ръкописа от манастира, тя отново замъглява истината.

След публикуването на допълнителни подробности за митрополит Кирил, интернетната публикация на Христо Христов прекъсна също тъй внезапно, както внезапно започна само половин месец по-рано, за да бъде продължена след повече от едномесечно прекъсване с излизането от печат на негова книга, посветена на същата тема¹⁰.

Запознаването ми с текста на печатното издание – което получих близо месец след изпращането му по пощата от автора – потвърди още веднъж, и то напълно, моите подозрения, че цялата медийна акция е подготвена и организирана от същите служби, които организираха изнасянето на Паисиевия ръкопис от Зографския манастир и в продължение на близо четвърт век непрекъснато манипулират българската общественост. Това може да се забележи ясно от приложените като допълнения в книгата интервюта – и преди всичко с Евтим Костадинов, о.з. генерал Бригадир Аспарухов и Божидар Димитров. А писмото на Петър Митанов до главния прокурор на републиката Иван Татарчев изнася голяма част от подробностите относно съдбата на ръкописа след донасянето му в България – подробности, които всеки българин трябва да знае: **кой и с каква цел манипулира съзнанието на нашия народ.**

При внимателен прочит на „документацията“ всеки читател ще забележи как „с бели конци“ са съшити взетите оттук-оттам „документи“, за да се представи една мнима предистория на престъпното отнемане на реликвата, стигаща цели 12 години назад, като се отклони вниманието от действителните инициатори и изпълнители на престъплението и се насочи към върховните органи на държавната власт в техните най-високи инстанции. А един отдел от главното управление на ДС се представя като създаден специално за подобни акции, целящи възвръщането на отнети от нашия народ негови културни ценности – при все, че за цялата 12-годишна дейност на този отдел в Зографския манастир може да бъде посочен само „героичният подвиг“ на агентите-сътрудници на отдела, заграбили чрез измама съхра-

¹⁰ Христо Христов. Операция „Маратон“. Истината за кражбата на Паисиевата история от Държавна сигурност в „Зограф“. София, CIELA, 2012.

нявания от близо 250 години ръкопис и донесли го „с риск на живота си“ в България. Твърде уместна във връзка с този „подвиг“ е забележката на един читател в интернет: „Защо тези герои, вместо да проявят своето геройство върху беззащитните старци от манастира, не отнемат от Британския музей Евангелието на Иван Александър? И искат българският народ да им ръкопляска.“

А в крайна сметка и подробностите по задигането и пренасянето на Паисиевия ръкопис са очевидно съчинени в „документите“ от „Операцията Маратон“, защото за всеки, който е имал възможност да посети през миналите десетилетия библиотеката на „Зограф“ и е бил по един или друг начин в допир с нейния пазител, йеромонах Пахомий, е ясно като бял ден, че цялата история тук е безсрамно съчинена и то не с цел да се оневини истинският извършител, а за да се получат съответните премии. Защото е напълно недопустимо твърдението, че Пахомий бил оставил дори само за миг ръкописа без наблюдение, както и че този ръкопис е бил пренесен от посочените в „документите“ агенти през строгия митнически контрол на гръцките власти. Че Пахомий беше шантажиран в продължение на много години от органите на ДС и задължаван да следва нарежданията им, заплашван с репресалии срещу сестра му, живееща в България, беше известно на всички в манастира – беше известно и на мене. А че шантажите са един от главните методи за действие на „органите“, е добре известно междувременно на цялата българска общественост. И че разделянето на вината между извършителите и техните „ръководители“ не е допустимо от морална гледна точка.

Макар и в интернетната поредица името на Хр. Маринчев да се вижда в подписа му при едно от първите факсимилета от документи, в текста той почти не се споменава и едва в печатното издание на него е посветено малко повече място, и то със същото дезинформиращо сведение, че основната му дейност била в 14 отдел при ПГУ на ДС, а службата в Комитета по вероизповеданието била едва ли не замаскираща основната му „разведческа и началническа“ дейност в ДС. Това не отговаря на истината

– неговият служебен кабинет и основната му дейност беше в този комитет, откъдето той упражняваше властта си върху цялото българско духовенство, начело с владичите. А разкриването на досиетата на последните показва най-ясно в какво се е състояла тази негова дейност. За нея научих още при първите си пътувания в Света гора, ако и да го познавах още преди да заемем този свой пост, когато беше в ръководството на създавания по това време Национален исторически музей, преди той да бъде отстранен от там със заповед на Бербенлиев. За тази заповед знаех също още от издаването ѝ, без да зная причините за изгонването му. Бербенлиев само ми беше споменал, че не го счита подходящ, а и очевидно му беше противен, както впрочем и на мен.

Впоследствие ми станаха известни още много подробности за дейността на Маринчев във връзка с ръководния му пост в Комитета по въпросите на БПЦ и в Ефория „Зограф“ и в частност в Зографския манастир. Моите сведения за тази негова дейност съм предавал на всички ръководни фактори, с които имах възможност да говоря за моята дейност, освен Бербенлиев и Александров, включително българския посланик в Атина акад. Николай Тодоров, зам.-началника на Външния отдел при ЦК на БКП Цветан Николов, директора на Центъра за българистика проф. Стоян Радев и проф. Христо Кодов, зам.-директор на Църковно-историческия и архивен институт при Българската патриаршия. И това, което ме изненадваше при тези разговори, беше един вид политическият „имунитет“ на Маринчев, под чиято закрила той очевидно се намираше. Дори изясняването на участието му при обсебването на моите филми и съчинената от него версия за задържането им от гръцките власти не се отрази на неговото положение – нещо съвсем непонятно, тъй като разказът му можеше да доведе до значителни дипломатически затруднения в отношенията между България и Гърция. А когато беше решено моите снимки да ми бъдат върнати, от ЦК ми беше съобщено дословно, че те са били задържани по погрешка от една служба, която не е подвластна на ЦК, и тази служба ми ги връща като израз на добра воля. Тук всеки българин ще се

запита коя е тази тъй важна служба в нашата страна, която не е подвластна на висшето партийно ръководство? И ако не е подвластна на него, кому е подвластна? Отговор на този въпрос дава не друг, а самият генерален секретар на ЦК на БКП в последното си интервю малко преди смъртта си – в същото интервю, в което той отказва да е имал каквото и да било участие при завличането на Паисиевия ръкопис. По-късно ще стане известно, че когато министърът на вътрешните работи Димитър Стоянов занесъл ръкописа на Живков, неговият единствен коментар бил „Хубаво“, но отказал да го вземе. И ръкописът отново попаднал в ръцете на Маринчев, който не знаел какво да прави с него, след като и най-близкият му приятел, полковникът от ДС Димитър Гелков, отказал да го вземе на съхранение. Така „черният Петър“ накрая пак се оказал в трезора на ген. Бригадир Аспарухов, който изпратил Паисиевия ръкопис с охрана в НИМ и заедно с Божидар Димитров съчинил описания в началото на тази част спектакъл за разнообразяване на скучния живот на българската публика, но и за „събиране на точки“ в подкрепа на БСП.

А в своето последно интервю Живков заявява на всеослушание, че българската ДС не му е била подчинена. Без да каже достатъчно ясно кому е била подчинена. Това няма да кажа и аз, като оставям на българския читател сам да даде отговор и на този въпрос.

Накрая на моите бележки ще си позволя да добавя още нещо във връзка със структурата на секретната организация, представена в документацията по операциите „Цитадела“ и „Маратон“ при новата и засега последна медийна акция във връзка с Паисиевата история с цел да „изясни“ пред българската общественост неизвестни за нея дейности, придавайки им много по-голяма важност, отколкото те заслужават.

Когато през 1978 г. започна моята дейност и сътрудничеството ми към ДО „Пластични изкуства“ при КК и до края на тази дейност през 1989 г., малко преди и самото обединение да прекрати своето съществуване, тази държавна институция не се

различаваше по своята структура от другите научни институти в България. По това време то беше още в процес на учредяване и продължи да се развива през следващите години, за да добие вече към 1981–1982 г. своя облик и профил. Секцията за проучване и документиране на българските исторически и културни паметници извън държавните граници на нашата родина беше една от многото негови секции – и тази секция нямаше никакви специфични черти, които по един или по друг начин да определят дейността ѝ като секретна или да налагат на нейните служители пазенето на служебни тайни. Нейните щатни и извънщатни сътрудници бяха без изключение с висше образование и с различни специалности, като преобладаваха историци, археолози и архитекти, а извънщатните се числяха към съответните научни институти. Само три години след включването ми към Обединението като извънщатен сътрудник Секцията за проучване на българските исторически и културни паметници извън нашата страна разполагаше с най-богатата библиотека в тази сфера в България. Няколко десетки, предимно гръцки, албански и френски монографии и над 100 статии от моята библиотека и от библиотеката на Германския археологически институт в Берлин пренесох във вид на ксерокопия, като от повечето от тях за нуждите на сътрудниците (и за мои нужди) бяха изготвени сносни български преводи, които бяха и за мене от голяма помощ, особено при пътуването ми в Албания през 1986 г. Ще добавя само, че нито една от тези публикации не се намираше в обществените и в частните библиотеки у нас. Първите големи изследвания в тази област, включени в документацията на секцията, бяха моите монографии за църквата „Св. Герман“ при Преспанското езеро и за стенописите на Захарий Зограф във Великата лавра. Какво стана с тях след пълната реорганизация на секцията в 1990 г. не ми е известно. Зная само, че и в тази секция, както и в НИПК бяха продадени големи количества стара хартия за претопяване.

Финансирането на задграничните командировки по „второ“ направление, т.е. извън границите на Варшавския пакт, се извършваше от МВнР, като връзката между него и КК се осъществяваше от друг и независим от ДО „Пластични изкуства“

отдел в КК, начело с д-р Емил Александров с ранг на зам.-председател на КК. Въпреки че според посочените в медийната поредица данни той изпълнявал също и длъжността началник на 14 отдел на ПГУ–ДС, неговият служебен кабинет беше в КК на същия етаж, както и кабинетите на председателката на КК и на останалите зам.-председатели. Аз не съм виждал нито една заповед, подписана от него в качеството му на началник на отдел от ПГУ на ДС – а и в документацията за операция „Маратон“, поне в представените факсимилета, заповедите носят подписа на зам.-началника на отдела полк. Маринчев. Независимо от представената в документацията „съпринадлежност“ на двете институции – 14 отдел при ПГУ на ДС и КК, респ. ДО „Пластични изкуства“ – между тях не само не съществуваше никаква съвместна дейност, но и за дейността на КК и в частност моята лична дейност бяха поставяни всевъзможни пречки, които съм описал изчерпателно в моя дневник и приложенията към него. Тези пречки направиха накрая дейността ми в КК невъзможна, за да прекратя още в първите месеци на 1989 г. всички мои договорни отношения с него.

Тук ще напомня на читателя, че още в деня на смъртта на Людмила Живкова, 20 юли 1981 г. – или по-вероятно предишния ден – положението и за ДО „Пластични изкуства“ се обърна на 180°. Един ден след срещата ми с посланика и генералния консул на Гърция в Берлин на 18 декември 1981 г. беше извършено покушение срещу Бербенлиев и той трябваше да прекара повече от четири месеца в болница. А както в криминалните романи и филми за италианската мафия колата, причинила тежката автомобилна катастрофа, не можа да бъде открита и се измъкна незабелязано – при това тази кола е била жълта Лада, останала невредима след нанесения от нея удар върху черната министерска Волга! Няколко месеца по-късно е заведен закрит за обществеността процес срещу зам.-председателя Емил Александров за „неотчетени“ 146 556,46 лв., приключил с произнасянето на ефективна шестгодишна присъда¹¹.

¹¹ Присъдата е посочена в доклада на Д. Луджев, но не и мотивите за нея. Вж. http://rodolubez.blogspot.de/2008/07/blog-post_16.html

Последвалите събития са подробно описани в тази книга и считам за излишно да ги повтарям още веднъж. А за връзката между по-горе споменатата катастрофа с катастрофата, жертва на която става синът на Маринчев – причинена този път не от една, а от две коли, отпред и отзад, и описана подробно от неговата майка в посоченото интернетно издание, – оставям читателя да направи сам своите изводи.

* * *

През всичките 12 години, в които пътувах в Гърция в изпълнение на договорните ми отношения с източногерманското издателство „Унион“ и с ДО „Пластични изкуства“ при КК в качеството ми на негов нещатен сътрудник, дейността на Хр. Маринчев и неговата агентура беше по линията на конфронтация с гръцките власти, довела до големи затруднения при отношенията на манастира Зограф с тях и до забраната им български дипломатически представители (и в частност самия Маринчев) да посещават Света гора¹². В същото време аз използвах всички мои възможности за установяване на връзки и добри отношения с гръцките власти и учени. Резултатите от моята работа са налице, независимо от пречките, които ми се създават в България за публикуването на моите изследвания¹³. Същата полити-

¹² За резултатите от „изследователската“ дейност на КИР по отношение на българските художествени и исторически паметници в Света гора и досега се дават неопределени сведения, като напр. в интервюто на Бр. Аспарухов в книгата на Хр. Христов. Единствените официални публикации до средата на 1990-те години на М. Енев и Л. Прашков бяха почти изключително с мои снимки и за тях съм писал изчерпателно на много места в тази книга. А състоялите се три „научни“ конференции за манастира Зограф през 1995–1999 г. много трудно могат да бъдат представени като принос за изследването и установяването на неговите културни и исторически ценности.

¹³ Въпреки големите пречки, поставяни за издаването на всяко от моите изследвания, голяма част от тях са публикувани. А в отговор на официалната забрана те да бъдат достъпни в обществените библиотеки в България и да се споменават в изданията на БАН, повечето от тях са дадени от мен за свободно ползване в интернет на веб-сайта scribd, вж. <http://de.scribd.com/atschilingirov>

ка следваше и Бербенлиев като служебно лице и в частните си отношения. Постигнатите резултати и там бяха забележителни, отличаващи се от официалната линия, поддържана преди това. Достатъчно е да спомена само, че професор Муцопулос, провеждащ разкопките на о-в Ахил в Преспанското езеро, донесе в България за изследване от български учени откритата при разкопките глава на Самуил – такова тясно сътрудничество между учени от различни страни е изключителна рядкост в световната практика.

Още дълго преди моите пътувания и до последното ми пътуване през 1989 г. от страна на МВНР беше възприета практиката за забрана на посещения в Света гора за всички българи с много редки изключения за групи, организирани от Светия синод и съответно за агенти от ДС. И политиката за пълно отчуждаване на нашия народ от неговите исторически и културни ценности в Света гора – политика на пълна и безрезервна дезинформация на нашата общественост. В моя дневник и в приложенията към него съм описал подробно парадоксалния случай със забраната и конфискацията на книгата от Божков и Василиев за Зографския манастир – забрана, отнасяща се и до научните сътрудници в ДО „Пластични изкуства“ и всички други институции в нашата страна, докато Институтът за балкански изследвания в Солун притежаваше тази книга само една седмица след нейното отпечатване. Или също подробно описания в моята книга случай с Фондация „Йоан Кукузел“. Пред всички служебни и частни лица в България съм поставял въпроса: кого ползва това отношение към нашите културни ценности? И какви цели преследва то? В контекста на засилената руска експанзия на Атон през последните три десетилетия този въпрос придобива нова актуалност и позволява друго решение, освен допусканото досега и свързано с политическата обстановка в разделения на два лагера свят или бизнеса на Маринчев със „златните яйца на кокошката Зограф“. А това друго решение обяснява и налаганото напоследък название „славянобългарски манастир Зограф“...

